

Ascher Oszkár Irodalmi Színpad

(a Fürst Sándor Gimnázium színpada)

1970–1971

ALAKULÓ HAGYOMÁNYOK

Az „Album”

Szeifner Ferenc egész nyáron át tartó munkájának eredményeképpen elkészült a színjátszó kör eddigi történetét felölelő, értékes dokumentumokat tartalmazó emlékalbum első példánya, mely a rendszeresen megjelenő faliújságunk cikkeiből, riportjaiból, ismertetéseiből, elemzéseiből, fotóanyagából áll. Már nemcsak az előadásokról készített fényképeket, hanem saját belső életünk ellesett pillanatairól is: dolgozik a sminkes, izgatottan lessük az első néző megérkezését, átnyújtják a közönség díját, az új titkár beköszöntő beszédét mondja...

A gazdag, fényképes riportanyagot egyre sűrűbben egészíti ki dokumentumanyag: a csoportról szóló újságcikkek, hivatalos levelek, meghívások, nyomtatott műsorok.

Timár Tibor

(Faliújság-szerkesztőink voltak a gimnáziumi korszakban: Nagy Márta, Tóth Judit, Gaál Aliz, Reményi Éva, Miszbrandtner Erika és Nikodém Gabriella.)

Tagsági igazolványunk

Csoportunk vezetősége engedélyt kért fenntartó szervunktől, az iskolai KISZ-szervezettől, hogy saját, arcképes tagsági igazolványt csináltathassunk, ezzel is körülhatároltabbá téve szervezeti formánkat. A tagsági igazolványt – rendszerint – a stúdiósok bemutatkozó műsora után, ünnepélyes keretek között adjuk át új tagjainknak. (Az igazolványt és az igazolványosztást mint hagyományt évtizedeken keresztül megőriztük, és megtartottuk mind a mai napig.)

Vezetőség

Csoportunk munkáját a gimnáziumi években a tagság által választott vezetőség irányította. Összetétele az évek folyamán változott, de állandóságot jelentett a vezetőségben a „titkár” funkciója, aki a csoport diákvezetője volt; a „másodtitkár”, aki nemcsak helyettesítette a titkárt szükség esetén, de – a titkár elballagása után – a titkári funkció várományosa is volt, beletanult a titkári feladatokba; valamint a „műszaki vezető”, aki a technikai irányításért felelt. A vezetőség tagjának lenni komoly rangot jelentett nemcsak a tagság, de az egész gimnáziumi ifjúság körében.

Színpadunk titkárai: Barsy Géza, Orosz Márta, Jirka Katalin, Nagy Márta, Újvári Zoltán, Maczák György, a későbbi években pedig Gaál Aliz, Timár Tibor, Lakatos Klára, Samodai György, Szilágyi István, Tordai Attila.

Felvételi meghallgatás

Az 1970. szeptember 17-én megtartott felvételi meghallgatáson csatlakozott a csoporthoz – többek között – Timár Tibor, aki több mint ötven éven keresztül tagja, szín-

játszósa, rendezője, majd a későbbiek folyamán művészeti vezetője lett az Ascher Oszkár Színháznak.

ÉPÜL A SZÍNPAD

A csoport tagjai 1970 májusában elhatározták, hogy színpadot építenek az iskola épületében. Csoportunk olyan aktívan bekapcsolódott már az iskola és a kerület kulturális életébe, hogy kezdeményezésünk széles körű támogatásra talált. Az iskola és a KISZ-szervezet anyagi segítségével, hetsszázötven órát meghaladó társadalmi munkával a 15–18 éves fiatalokból álló csoport maga látott hozzá, hogy régi vágyát megvalósítsa. Még a tervezést is „házilag” oldottuk meg hajdani alapító titkárunk, Barsy Géza segítségével.

A fiúk maguk fűrészelték a gerendákat, maguk ácsolták a szerkezetet, maguk végeztek a lakatos- és villanszerelő-munkákat. A lányok festettek, takarítottak, a függönyöket varrták, és vacsorát főztek a késő estig „túlórázó” fiúknak. Mindehhez persze nélkülözhetetlen volt a közel negyventagú kollektíva lelkes összefogása. A munka folyamán nemhogy kényszerre, de rábeszélésre sem volt soha szükség – ha egy ember kellett valahova, tíz jelentkezett. A legnagyobb munkát Sáfár Attila, a színjátszó kör műszaki főnöke végezte az építési munkák irányításában.

SZÍNPADAVATÓ ÉS NÉVADÓ ÜNNEPÉLY

Színpadnyitó és névadó ünnepélyünket 1970. október 24-én tartottuk „Minden versek titkai” címmel. (A névadó műsor címét Ascher Oszkár 1964-ben kiadott önálló más-regényének címéből kölcsönöztük.)

A szakkör vezetősége úgy döntött, hogy ezen a napon felveszi a magyar versmondás megújítójának, Ascher Oszkárnak a nevét (halálának 5. évfordulója alkalmából). Ettől a naptól a csoport hivatalos neve Ascher Oszkár Irodalmi Színpad lett. A megnyitó ünnepélyre meghívtuk a művész özvegyét és rokonait. A bevezető előadást Horváth Ferenc színművész tartotta.

Ez volt az első lépés, hogy eddigi szerény kereteink közül kilépjünk a nagyvilágba, és kicsit másokkal is megismertethessük tevékenységünket.

Szeifner Ferencné ünnepi beszédének részlete

Amikor az ember valami újba kezd, egyben mindig folytat valamit, ami régi. Minden mozgalom megtalálja a múltból azt a hagyományt, amelyhez kötődik, amelyet továbbfejleszt. Ez az igény már akkor felmerült, ami-

**Színpadavató ünnepély –
előtérben: Szeifner Ferencné**

Kőmíves Kelemenné (Bokor Jutta, Újvári Zoltán)

Barsy Géza részletet ad elő a Jónás könyvéből

kor egy öntevékeny és lelkes, tizenhat tagú kis csoport hat esztendővel ezelőtt összegyűlt, és szövetségelt arra, hogy Shakespeare születésének négyszázadik évfordulójáról méltóképpen megemlékezzék. Öntudatlanul, pontosabban nem körvonalazva, de jelen volt köztünk a törekvés: folytatni valamit, és kiindulópontot adni valami újhoz. Ahhoz azonban, hogy egy spontán módon csoportosult iskolai együttes valójában felvethesse azt az igényt, hogy nevét a művészet egy nagy klasszikusának a nevével fémjelezze, azt ki kell érdemelni.

Hat esztendő telt el azóta, hogy a csoport megalakult. Úgy érezzük, kiérdemeltük. A sikeres színpadi előadások sora, a verses összeállítások olyan lelkesedést és önbizalmat adtak, hogy úgy éreztük: itt az idő, hogy hivatalosan is amatőr színpaddá tömörüljünk, s nevet válasszunk. Az a tény pedig, hogy ez a színpad áll, olyan közösségről és olyan áldo-

zatkészségről tesz tanúbizonyságot, hogy én, a tanár, aki csak közvetve – csak szervezőként, és nem aktív kivitelezőként – vehettem részt ebben a munkában, nem is tudok mást mondani most a színpadon álló fiataloknak, mint ezt: „Fiúk és lányok, köszönöm! Köszönöm, hogy ilyenek lettetek, amilyenek vagytok, és köszönöm, hogy a tanítványaim vagytok!”

Hogy miért éppen az öt éve elhunyt előadóművészt, Ascher Oszkárt választottuk csoportunk névadójának? Szakmailag azért, mert ő szerzett polgárjogot annak a műfajnak, amelyet mi is művelni, követni akarunk: a pódiumművészetnek. Emberileg-etikailag azért, mert szerény ember volt, igazi művész volt; mert azt a tanítást hirdette, amit nemcsak a díszes meghívó, hanem az egész csoport mottójával választottunk: hogy a felszínen való lubickolás helyett törekedjünk a mélységekbe, a különleges jogok gőgös hite helyett hangsúlyozzuk a művész kötelességeit.

Az ünnepély közönsége (az első sorban: Horváth Ferenc előadóművész és felesége; Ascher Zoltán, a művész fiatalabbik fia; Ascher Gabriella, a művész özvegye; Dacsóné Ascher Irén, a művész testvére)

Szolid, de szilárd örökség

(részlet a Rákosmenti Híradó korabeli cikkéből)

Néhány „fanatikus” fiatal elhatározta, hogy színházat „csinál” a semmiből... Így kezdődött az a történet, amelynek, ha még nem ismerjük a happy endjét, tudjuk, hogy csak szerencsés befejezése lehet.

Színházat „csinálni” pénz, színészek, sőt közönség nélkül valóban elképesztő ötlet. Ugyancsak kevesen hittek benne akkor, amikor a Fürst Sándor Gimnázium Ascher Oszkár Irodalmi Színpada „történelmének” első lapjait írni kezdték.

Talán egyedül a „pionírok”: Barsy Géza, aki azért ment el ácsok mellé dolgozni, hogy ellessze a fogásokat, összeácsolhassa a színpadot. És Szeifner Ferencné, akit Csetényi Anikó néven bizonyára jobban ismer a rádióhallgatók népes tábora, hiszen rádiódramái, mesejátékai népszerűek fiatalok és idősebbek között egyaránt.

És az elsők. Versbarátok, irodalom- és színházzszerető diákok. Amatőrök. A szó nemesebbik értelmében. Ők voltak, akik merték elkezdni, és nem sajnálták átadni helyüket a maiaknak... Akik már kitaposott, de akadályoktól még mindig nem mentes úton járhatnak, és közeledhetnek a siker biztosabb csúcsai felé.

Hitetlenkedők? Kételkedők? Voltak, hogyne lettek volna. Akik mindent, de mindent kétségbe vontak. Aztán lett színpad, lettek színészek – nem egy közülük már hivatásának mondhatja a színjátszást – és lett közönség is...

HELYZETJÁTÉK-VETÉLKEDŐ

Nagy sikerű helyzetjáték-vetélkedő zajlott le 1970. november 23-án és 30-án színpadunkon. Az első alkalommal a gyakorlott színjátszók, a másodikon pedig az újak, a kezdők mérték össze tudásukat, ügyességüket.

A nyerteseket a zsűri és a közönség szavazatai alapján választottuk ki. Mi a helyzetjáték? Egy gyakran megfigyelhető élethelyzet eljátszása szavak nélkül, mozdulatokkal és mimikával. Célja a mozgáskészség fejlesztése, a fantázia megdolgoztatása, a gátlások feloldása, s természetesen, nem utolsósorban kitűnő, humoros szórakozás mind a nézőknek, mind a játékosoknak. (Egyéni, páros és csoportos gyakorlatok.)

Mi a kellékjáték? Egy, a helyszínen megadott kellékkel kell körülbelül másfél perccig játszani úgy, hogy a tárgyat nem használhatjuk az eredeti funkciójában (például egy ernyőt használhatunk sátonak, kardnak, vírágcsokornak – csak ernyőnek nem).

Nekünk a színpadi játékhoz két nélkülözhetetlen fegyverünk van: a hang és a mozgás. Egyiket sem kapjuk készen, mindkettő kitartó gyakorlás eredménye. A hang kiművelését szolgálják a beszédtechnikai gyakorlatok, a mozgáskészség fejlesztésének egyik legjobb eszköze a helyzetgyakorlat. Ugyanakkor fejleszti a megfigyelőkészséget, az emberi viselkedésformák tudatos tanulmányozását – egyszóval mindazt, ami a színjátszás lényege.

Ha valaki ebben a játékban kellő ügyességre akar szert tenni, sokat kell gyakorolnia, hogy gátlásai feloldódjanak, és állandóan nyitott szemmel kell járnia a világban, hogy alaposan megfigyelhesse önmagát és másokat.

ÖNÁLLÓ ELŐADÓESTEK, IRODALMI MŰSOROK

Meghívott művészek és tagjaink előadójai színesítették az évad műsorát (Mensáros László színész, Kürti Papp László előadóművész, Varga Csilla zongoraművész, Barsy Géza és Nagy Márta, csoportunk tagjai, József Attila – Radnóti Miklós-est, Bartók Béla-émlékműsor, Diákirók találkozája...)

Szeifner Ferencné gondolatai a közönségről

Furcsának tűnhet, de az önálló estek magas színvonalán túl a másik nagy élményt számomra a közönség jelentette. A zsűfólásig megtelt nézőtér egy emberként reagált a műsorokra. Mensáros László például egészen felvillanyozódott attól a szeizmográférzékenységtől, amit a fiatal közönség tanúsított. Még a búcsúzásnál is többször kiemelte, hogy ilyen hálás és értő közönséggel már igen régen nem találkozott.

Elmondta például, hogy a felnőtt közönség a Karinthy-naplóidézet humorát negyed anynyira sem „vette”, mint a gyerekek, akik fenntartás nélkül át merték adni magukat az őszinte, jóízű nevetésnek. Még a taps is mindig akkor futott be, amikor hangulatilag szükség volt rá; a közönség – számomra is újszerű volt ez – megérezte, mikor nem kell tapsolni; a csend, a feladatlanul hagyott feszültség ugyanis olykor sokkal többet kifejez.

Én akkor megértettem, hogy mindabban, amit ezeken az estéken tapasztaltunk, kissé a mi munkánk is benne van, hisz a versélvezetre éppúgy nevelni kell, mint a zene befogadására. S íme: már van egy körülbelül száz-harminc tagú gárda, amely szinte maradéktalanul képes igen nagy elmélyülést igénylő, intellektuális művészi élménnyel azonosulni. Már csak ezért is érdemes volt helytállni az indulás nehéz időszakában.

Részlet Szeifner Ferencné Barsy Géának írt leveléből

Voltam a rádiós vetélkedővel kapcsolatban egy értekezleten, ahol bejelentették, hogy a diákszínpadok a Diáknapokon előadott produkcióval nevezhetnek be, és a nagybudapesti döntőn aranyérmet nyert diákcsoportot automatikusan átveszik a „Szóljatok, szép szavak!” döntőjébe. Írtóra megjedtem; azonnal jelentkeztem, hogy bennünket erről nem

tájékoztattak, s így mi a Diáknapokra más műsorral neveztünk be – annál is inkább, mert előfordulhatott volna, hogy a kettő egybeesik.

Először nem értették, mi a difi, azt mondták, vigyük a „Legyek”-et a Diáknapokra, de ez ellen megint tiltakoztam: mondtam, hogy én nemcsak csoportvezető vagyok, hanem helyel-közzel pedagógus is, és egyik tanítványommal sem szándékozom kiszűrni azért, mert valamit odafenn hülyén szerveztek. Más diákcsoportnál is adódott probléma, akik a Diáknapokra egyáltalán nem neveztek be, minthogy sejtelmük sem volt róla (akár csak nekem), hogy a kettő valahol találkozik. A mi gondunk azonban – hogy egy csoport két társulatot tart fenn – teljesen egyedi volt.

Summa summarum, úgy döntöttek végül is, hogy a „Legyek” menjen a felnőtt csoportok között Ascher Színpad néven, az „Ebéd-idő” meg a diákcsoportok között Fürst Sándor Gimnázium néven, és ne nagyon propagáljuk, hogy a kettő ugyanaz. Mindenesetre tiszta szerencse, hogy személyesen mentem be erre az értekezletre.

MORTIMER: EBÉDIDŐ

(egyfelvonásos)

Bognár Péter és Tóth Judit az Ebédidőben

SARTRE: A LEGYEK

(részlet, fellépés a Pinceszínházban)

EMLÉK SARTRE

„A LEGYEK” CÍMŰ DARABJÁNAK BEMUTATÓJÁRÓL

Timár Tibor írása

Egy réges-régi emléket őrzök Anikóról, még tejfölösszájú, elsős gimnazista koromból...

Kezdő színjátszós voltam az akkori Ascher Oszkár Irodalmi Színpadon, már kezdtem bontogatni a szárnyaimat a „nagyok” között. Rögtön két darabban is próbáltam: a Tartuffe-ben Valér szerepét (Anikó rendezte), valamint Jean-Paul Sartre „A legyek” című darabjában Jupiter, a főisten szerepével ajándékozott meg Barsy Géza rendező, aki egyben a csoport alapító tagja is volt.

Szóval tele volt a gatyám már a próbák alatt is...

„A legyek” című darab részleteivel benevezett a csoportunk az akkori legmenőbb színjátszó fesztiválra, a „Szóljatok, szép szavakra!”

Még nem voltunk kész a darabbal, évad végére terveztük a bemutatót, de a fesztivált (ami egyúttal verseny is volt) márciusban rendezték az amatőr színházak akkori fellegvárában: a Pinceszínházban. Ezért mi részleteket, jeleneteket vittünk a darabból. Emlékszem, Újvári Zoli játszotta Oresztész...

Több színjátszó csoporttal együtt izgulva-szorongva vártuk a fellépés pillanatát. Már bekonferálták minket, Anikó a nézőtéren izgult, szorított értünk, mi, a szereplők pedig a függöny mögött készültünk a fellépésre.

És ekkor beütött a krach... szédülni, iz-

zadni kezdtem, kezem-lábam remegett, erős hányingert éreztem, az ájulás környékezett az izgalomtól. Újvári Zoli odajött hozzám, suttogott egy-két biztató szót, valami olyasmit, hogy a tűzkeresztségen mindenkinek túl kell esnie, nem lesz semmi baj... légzési gyakorlatokat vett velem... de semmi változás!

Öljetek meg, én nem tudok színpadra lépni, mert elhányom magam, rosszul vagyok... ne haragudjatok rám, hogy cserben hagyom a csoportot! – sziszegtem kétségbe esve.

Hangsúlyozom, már bekonferáltak minket, kínos csönd a nézőtéren!

Zoli be akart lökni a színpadra, de nem hagytam magam... Erre lerohant a hátsó járáson Anikóhoz, tanácsát kérve, hogy mi legyen...

Anikó feljött hátul hozzám a színpadra, és határozottan, szemrebbenés nélkül, a helyzet komolyságához mérten, szuggesztíven valami ilyesmit mondott:

– A színpadon van a szobrod! (Jupiter szobrát egy tehetséges diák rólam mintázta, tényleg hasonlított rám!) A kezdő mondatod a következő (máig emlékszem a szavakra): „Ez én volnék? Ilyennek látnak engem az argosziak, amikor könyörögnek hozzám? Milyen ronda vagyok! Nem nagyon szerethetnek!” És erre a mondatra *hányd le a szobrot!* Újszerű s a közönséget sokkoló megoldás!

Azzal hátat fordított nekem, visszament a nézőtérre, és leült...

Én meg, mint akit leforráztak, megértettem, hogy csak ez a megoldás maradt: lehányni a szobrot.... Az izgalmam egy szempillantás alatt elszállt, beléptem a színpadra, jöttek sorra a jeleneteink, és minden malőr (és hányás) nélkül, nagy sikerrel zártuk a fellépésünket!

Ennyit Anikó pedagógiai érzékéről, határozottságáról és helyzetfelismeréséről! Számára sosem volt lehetetlen!

Elmira (Polyák Margit),
Tartuffe (Dassievicz
Tibor)

MOLIÈRE: TARTUFFE

(teljes szindarab)

GONDOLATOK A TARTUFFE RENDEZÉSE KÖZBEN

Részlet Szeifner Ferencné elemzéséből

Amit a darab mondanivalójában roppant időszzerűnek érzek, hogy a környezetüket rettegésben tartó, alattomos mellékcéloktól vezérelt erkölcsprédikátorok hatalmukat kizárólag környezetük butaságának, illetve gerinctelenségének köszönhetik. Tartuffe hatalma elképzelhetetlen volna Orgon és Pernelle asszony szemellenzős elvakultsága nélkül. Persze – másodsorban – Tartuffe malmára hajtják a vizet azok a taktikai hibák is, amelyeket ellenfelei elkövetnek.

A tinédzser Damis túl forrófejű és meg gondolatlan; a csapongó hangulatvilágú kis Marianne túl jól nevelt, ennél fogva gyáva; a tipikusan értelmiségi nagybácsi túlságosan elméleti ember, úgy véli, érvekkel meggyőzheti a gazembert, hogy valamivel kisebb gazember legyen; Dorine, a szobalány értelmes és tetterre kész csitri, de hát csak fizetett alkalmazott, túl kis pont ahhoz, hogy teljesen valamit – mindenesetre legalább han-

got ad az igazságnak, ki meri nyitni a száját. Egyetlen, aki sikerrel lép fel a veszélyes képmutató ellen: Elmira. Ez az élni szerető, tapasztalt és intelligens asszony, aki egyéniségének szabadságát minden helyzetben megtartotta, rájött arra, hogy a szó – akár okos, akár csípős, akár szívhez szóló, akár indulatos – önmagában vajmi keveset ér: a begyepesedett, elvakult embereket csak a legvaskosabb, legradikálisabb tényekkel lehet meggyőzni.

Legnagyobb gondot a befejezés okozta. Közkeletű megállapítás, hogy Molière, amilyen zseniálisan tudott cselekményt bonyolítani, olyan gyengén tudta a szálait kibogozni. Itt is: Elmira leleplezi férje előtt Tartuffe aljasságát, a remek csapda azonban csak arra elég, hogy Orgon szemét felnyissa, arra már kevés, hogy Tartuffe újabb – ezúttal egész nyílt – gaztettét megakadályozza.

A képmutató ugyanis – visszaélve az előzőleg megkaparintott adománylevéllel – ki akarja lakoltatni a házból a családot. Igénye a lakásra a törvény szerint megfellebbezhetetlen – ám ekkor megjelenik a király testőrhadnagya. Ez a rendőr – akkor látjuk először a darabban – nem egész öt perc alatt megoldja azt, ami addig a színpadon két órán át bonyolódott: leleplezi Tartuffe ed-

dígi gazságait, és átnyújtja Orgonnak a zseniális és nagylelkű király kegyelmi rendeletét. Ha ez a rendőr nincs, a Tartuffe nem vígjáték, hanem tragédia. Hétköznapi tragédia ugyan, de mégiscsak tragédia, hisz a konfliktus a rossz győzelmével zárul.

A hajánál fogva odarángatott happy end arról tanúskodik, hogy Molière korában a francia polgárság az uralkodó segítségével nélkül nem tudta a saját problémáit megnyugtatóan megoldani. A forradalom még nagyon messze van, amikor ugyanez a polgárság királyokat nyakaz. Az irreális megoldás tehát paradox módon éppen abból fakad, hogy a vázolt konfliktushelyzet túlságosan is reális. Igen ám, de mi közünk nekünk ehhez – mit kezd a mai néző a király testőrhadnagyaival?

Akkor támadt az az ötletem, hogy ne is próbáljuk ezt elhiteni: tegyük az ellenkezőjét. Érzékeltessük, hogy a happy end – a képmutatás felett aratott győzelem – csak mese, álom, illúzió.

Adjuk vissza Molière mesternek a tragikomikus ízt! Az éles fényt váltsa fel egy andalító hangulatvilágítás, az élő alakok meveledjenek színpadi figurákká, szólaljon meg a halk aláfestő zene, a rendőr hangja csengjen úgy, mint az ajándékot hozó Mikulás bácsié!

Mert a király testőre a valóságban sohasem érkezik meg időben.

Én szeretek az újjal kísérletezni, és nem akarok semmiféle módszert szabállyá merevíteni. A klasszikus darab modern stílusú rendezése itt és most bevált – szerintem jobban bevált, mint egy kosztümös rendezés, amely egész más játékstílust igényelt volna. De tisztában vagyok vele, hogy ez a rendezői elképzelés csak egy a számos lehetőség közül. Ez nemcsak irodalmi színpad, amely a közönséget szolgálja, hanem szakkör is, amely saját képzésünket van hivatva elősegíteni – ezért is lényeges, hogy módsze-

reink minél változatosabbak legyenek. Szerintem minden előadás legyen egy kicsit meglepetés!

AZ ORSZÁGOS DIÁKNAPOK SZAVALÓVERSENYÉNEK TERÜLETI DÖNTŐJE

A verseny második fordulója 1971. február 9-én zajlott le hat kerület legjobb szavalói között. Harminchat versenyző közül válogatták ki a zsűri azokat, akik a budapesti döntőbe jutottak. Összesen hét versmondó ért el arany fokozatot – ebből kettő a mi irodalmi színpadunk tagja.

Arany fokozatot ért el: Polyák Margit (Jobbágy Károly: Strip-tease), Újvári Zoltán (Soós Z.: Dadogós Eta balladája és Garai Gábor: Artisták).

Dévényi Róbert, a Csili Irodalmi Színpadának vezetője, a zsűri elnöke az alábbiakban foglalta össze a zsűri tapasztalatait a területi döntőről:

Váci Mihályt szabadon idézve: nem elég megérteni a verset: át is kell élni; nem elég átélni, technikailag meg is kell oldani; nem elég megoldani, át is kell tudni adni a közönségnek úgy, hogy azt értse, amit a versmondó ért, azt érezze, amit a versmondó érez – egyszóval azonos hullámhosszon legyenek. Újszerű, hogy az utóbbi szempont: a kontaktus a közönséggel vezető szerepet játszott az értékelés szempontjai között, minden más szempontot ennek rendelték alá.

Külön és hangsúlyozottan kiemelte, hogy a legszebb eredményt szinte kivétel nélkül olyan versenyzők érték el, akik valamely csoportnak, színjátszó együttesnek a tagjai. Ez érthető is, hisz az alkalmi felkészülés nem pótolja az irodalommal való rendszeres foglalkozást.

Az egyéni értékelés során külön kiemelte a XVII. kerület egységesen magas színvonalát.

ELLENTÉTES ELŐJELEK

Az iskolai KISZ VB. kérdőíveket adott ki, amelyekben többek között felmérte, hogy mely rendezvényeket tartották legsikeresebbeknek az iskola tanulói. A felmérés eredménye: a gimnázium diákságának nyolcvan százaléka az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad rendezvényeire szavazott: ezeket tartotta a legsikeresebbeknek, legszínponlasabbnak.

Ugyanakkor a tanári kar és az igazgatóság részéről kezdett erősödni az a vélemény, hogy az irodalmi színpad „állam az államban”, hisz fenntartja magának a bíraskodás jogát olyan kérdésekben, amelyek a tanárokrak tartoznak.

1971–1972

AZ ELSŐ SZÍNJÁTSZÓ TÁBORUNK BALATONSZEMESÉN

Jó barátok voltunk év közben, és jó barátokhoz illően nyáron is együtt töltöttünk egy hetet a Balaton partján. De természetesen – mint az elnevezés is mutatja – ebben a táborban nemcsak üdültünk, hanem ezt az egy hetet is felhasználtuk arra, hogy vidám nyári keretek között bővítsük ismereteinket. A táborban elméleti és gyakorlati foglalkozásokat tartottunk, ami mindnyájunk számára hasznos és szükséges volt. Az előadásokat az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad szakvezetői, Szeifner Ferencné, Barsy Géza és a már érettségizett színjátszó köri tagok, Nagy Márti, Németh Ági tartották.

Az elhangzott előadások tematikája:

- A dráma műfajai (Szeifner Ferencné)
- Színpadtechnika (Barsy Géza)
- Szerepkörök (Szeifner Ferencné)

- Sztanyiszlavszkij és Brecht (Németh Ágnes)

- A színház ma (Nagy Márta)

Ezt az alkotótábort a későbbi években még sok hasonló követte számtalan kreatív gyakorlattal, játékkal, amely a csoport újabb hagyományává vált.

ÚJ UTAKON – EGY HELYZETJÁTÉK TAPASZTALATA AZ 1972-ES

SIÓFOKI SZÍNJÁTSZÓ TÁBORBAN

Szeifner Ferencné írása

Az volt a feladat, hogy a tanult esésformákat illesszük egy önállóan kitalált jelenetbe. Termédek ötlet született: a hipnotizált médium merev előrezuhanása, a borkorban rejtőző ellenség orlvővése, a két pórul járt részeg stb. Utoljára a gyakorlatvezető, Erbits Éva rögtönzött egy kis játékot.

Lassan kúszott előre a fűben. A tekintetét egyetlen pontra szegezte. Valamit észrevett; valamit, aminek a megszerzése abban a pillanatban szemmel láthatólag valami rendkívüli élményt jelentett volna számára. Lepkének gondoltuk, csodás és ritka pillangónak, olyan nesztelen, óvatos mozdulatokkal közelítette meg. De nem a lepkefogás szokásos, rajtaütő mozdulatával vette birtokba: két kézzel kotorta maga előtt a fűvet, széles, lázas mozdulatokkal, mint amikor virágot akar az ember földlabdával együtt kiemelni. A mozdulatok izgatottsága viszont azt sugallta, hogy az idő drága: ha nem siet, jóvátehetetlenül elvesz a titokzatos valami. Megvan! Éva föltérdei, a megszerzett kincset magasra emeli, a nap felé – önfeledt boldogsággal nézi, mosolyog rá, beszívja az illatát. Néhány másodpercig tart ez a jelenet – utána elernyednek a tagjai, lecsukódik a szeme, lassan oldalra dől, feke marad a fűben és meghal.

Az egyperces kis játéknak olyan különle-

Erbits Éva „iskolát teremtő” helyzetjátéka
a siófoki színjátszó táborban

ges atmoszférája volt, s oly teljesnek éreztük, hogy csak később kezdtünk el töprengeni: mit is talált Éva voltaképpen. Volt, aki úgy vélte: mérgező illatú, gyönyörű virágot, mások azt mondták, kígyó vagy mérges rovar rejtőzött a virág között; de éreztük, hogy egyik magyarázat sem teljes: sem egy virág, sem egy lepke nem okozhat olyan ki mondhatatlan örömet, ami Éva arcán előmlött. Végül megkértük: mondja el ő maga, mit akart kifejezni.

„Mit találtam? – válaszolta – Magam sem tudom. Nem gondoltam végig. Egy váratlan pillanatban megláttam, felismertem azt, amit az ember vagy hiába keres, vagy elmegy mellette: a boldogságot. Remegtem, hogy elveszítem, mielőtt megszerzem, de megfogtam: a kezemben tartottam, egy pillanatra az enyém volt. A halálal az ilyen pillanatok ritkaságát, rövidségét, mulékony-ságát akartam kifejezni. Csak egy ötlet volt.”

Valóban csak egy ötlet volt; de olyan ötlet, ami talán új utakat, új távlatokat nyit meg előttünk. Eddig kizárólag naturális helyzetekbe képzeltük bele magunkat, valóságos cselekvéseket utánóztunk. Éva másra használta a helyzetjátékot: érzéseket, hangulatot, nem külső eseményt, hanem belső tör-

ténést akart mozdulatokkal kifejezni – olyasmit, aminek kifejezésére a szót kevés-nek érezte. Úgy próbált valamit lefordítani a mozgás nyelvére, mint a zeneszerző a zene nyelvére.

A TAGFELVÉTEL ÚJ FORMÁJA

Barsy Géza javaslatot terjesztett elő a tagfelvétel eddigi hagyományainak módosítására. A gyakorlat szerint a jelentkezők a színjátszó kör tagsága előtt a felvételi bemutatkozáson elmondtak egy-két verset, ennek alapján a vezetőség elbírálta az alkalmasságukat, és ha a bírálat kedvező volt, azonnal tagoknak tekintették őket, és azonnal szerepet is kaptak. Ennek a módszernek voltak hátrányai. Leglényegesebb, hogy az állandó szereplés mellett a képzésre nem jutott elég idő; emellett a felvételizőnek csak bizonyos képességéről győződhattünk meg, és esetleg csak később derült ki az, hogy például a színpadi mozgás nehézséget okoz.

Voltak tagjaink, akik a versmondásra, és voltak, akik kizárólag a színjátszásra specializálták magukat, pedig a cél az lenne, hogy mindkettőben jártasak legyünk.

A javaslat szerint a felvételi szempontjait bővítjük ki:

a.) versmondás (egy szabadon választott költemény átélt előadása);

b.) beszédképesség felmérése (egy helyben kézbe adott – nem szépirodalmi – szöveg helyes, értelmező olvasása);

c.) mozgás és fantázia (egy helyzetgyakorlat bemutatása).

Az új tagok egy évig stúdió kereteken belül sokoldalú képzést kapnak (versmondás, drámaelmélet, színpadi mozgás, beszédtechnika), és az évad végén mutatkoznak be először a nyilvánosság előtt.

Szeifner Ferencné ünnepi beszéde színpadunk fennállásának egyéves évfordulója alkalmából (részlet)

Az évforduló a múlt ünnepe. Ugyanakkor egy esztendő távlatából fel tudjuk mérni a jelent is. Egy esztendővel ezelőtt, a kezdeti, ujjongó lelkesedés időszakában azt mondták félig tréfásan, félig komolyan azok a fiatalok, akik ebben a munkában részt vettek: „Színpadot építünk, és még az unokáink is azon fognak játszani. Színpadot építünk, és felnőtt korunkban is úgy jövünk ide vissza, mintha hazajönnénk.” Gyakran előfordul, hogy a kezdeti lelkesedés alábbhagy. Egy év nagy erőpróba: vajon meg tudtuk-e őrizni a kezdeti lelkesedést, megért-e a végzett munkát az eredmény? Azok, akik az építkezés után a versek, színdarabok, irodalmi összeállítások bemutatására fordították az energiájukat, azt hiszem, érzik magukban az „igen”-t.

Nemrég olvastam egy sikeres – talán nem túl nagy értékű – kisregényt (Segal: Szerelmi történet), ahol egy újfajta polgári esküvői szertartás leírására lettem figyelmes: a menyasszony is, a vőlegény is keres egy olyan versidézetet, amellyel érzéseit legjobban ki

tudja fejezni, és ez a vers pótolja az eskü formuláját. Nem tudom, érzitek-e, milyen mély-ségesen szép és szimbolikus az, hogy egy nagy költőnek a szavai hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy mi, akik nem vagyunk költők, kifejezhessük önmagunkat.

És még egyet. Aki a vers szépségére fogékonnyá válik, talán könnyebben ráébred arra, hogy milyen szép az élet. És ha sokan rádöbbennek, ha minden fiatal rádöbben, akkor talán még nincs késő reménykedni abban, hogy egyszer majd nem akad a Földön vállalkozó, aki elpusztítsa. Ma, amikor egy gombnyomással a levegőbe lehetne repíteni szűkebb világunkat, nem árt eltűnődni azon: megtanult-e gyönyörködni a képekben, aki a Zwingert, a drezdai építészetnek ezt a világcsodáját porig rombolta; olvasott-e verseket az a keretlegény, aki Radnóti Miklós holttestét belökte az abdai tömegsírba, és utána kipipált a listáján egy számat? A mi korunkban, a technikailag túlfejtett 20. században nemcsak a mi mozgalmunk létjogosultsága, hanem talán a világ megmaradása áll vagy bukik azon, hogy az emberek megtanulják-e szeretni a szépet.

Most, színpadunk fennállásának egyéves ünnepén emlékezzünk arra is, akiről ezt a csoportot elneveztük: a magyar versmondás nagy úttörőjére, Ascher Oszkár! Ő volt az, akinek a kezében a magyar versmondás hivatkozó, patetikus színpalhasogatásból azzá vált, aminek – József Attila szavaival élve – lenni hivatott: „kecsesen okos csevegés”-sé. Tanuljunk színpadunk névadójától szerénységet, kitartást és igényességet a munkánkból!

Ascher Irén, a művész testvére tavaly nekünk ajándékozta a művész utolsó kézírását. Erre a kis cédulára Ascher Oszkár a halálos ágyán háromszori, erőt megfeszítő kísérlet után azt írta: „LEGSZEBB A TETT.” Utolsó üzenetének szánta ezt a gondolatot. Őrizzék ezt azok a fiatalok, akik az ő nevét viselik!

PETŐFI-EMLEKMŰSOR OLVASTAM, KÖLTŐTÁRS; A VÁNDORSZÍNÉSZ

(pódiumi összeállítás Petőfiről és
Petőfi verseiből)

A műsor azt mutatja be, milyen szabálytalan utakon tör felszínre olykor egy ember egyénisége és egy művész tehetsége. Az előadás célja nem az, hogy illusztrálja a tankönyvek frázissá merevedett Petőfijét, hanem az, hogy lefűjjük emlékéről a port, és bemutassuk, hogyan lett a történelemből megbuktatott, kicsapott diákból, a nyugtalan vérű, országcsavargó vándorszínészből, a tizenhét éves korában alkalmatlanná nyilvánított soproni közlegényből Magyarország egyik legnagyobb költője és minden idők egyik legnagyobb forradalmára. A lanttal-karddal ékesített szobrot leemeljük a talapzatról, és megmutatjuk helyette az embert. A nyughatatlan, cikázó fantáziájú, korlátokat nehezen tűrő, „problémás” kamaszt mutatjuk be, akiben már kezd körvonalazódni a későbbi nagy forradalmárköltő arculata.

TŰZ-TÁNC

(pódiumműsor mai magyar költők
verseiből)

Témája a generációs probléma. Szereplői a FELNÖTT és a FIATALOK. A műsor azt a problémát feszegeti, milyen ellentétek nehezítik napjainkban a két nemzedék békés egymás mellett élését, és azt próbálja megmutatni, hogyan lehet ezt az ellentétet feloldani. Azt a problémát vizsgáljuk, áthidalhatatlan-e a szakadék a mai felnőttek és fiatalok között.

Kendőzetlenül szeretnénk megmutatni, milyen tényezők segítették elő ennek a szakadéknak a mélyülését mindkét fél részéről; elemezzük, milyen tényezők hatására ábrándult ki az ifjúság egy jelentős rétege apáik eszméiből, a hamis értékekkel együtt gyakran a valót is elhajítva; s hogyan vezetett mindez századunk nagy betegségéhez, a közönyhöz, a cinizmushoz, a fiatalkori bűnözéshez.

Nem mentjük fel a fiatalokat, de a felnőtteket sem a felelősség alól. Műsorunk fő célja mégis annak a bemutatása, hogy ez az ellentét nem kibékíthetetlen – egy újfajta erkölcsiség kibontakozása, a közösségi érdeknek az egyéni érdek fölé helyezése elősegíti egy magasabb rendű harmónia megteremtését.

Ez a műsorunk arany fokozattal jutott tovább a Ki mit tud? kerületi selejtezőjén.

A kutyák dala; A farkasok dala (szavalókórus)

Részlet egy korabeli hivatalos levélből

„Az 1971. december 16-i Ki mit tud?-selejtező versenyen a zsűri döntése a következő:

Aranydiplomával jutalmazza a produkciót, és javasolja a területi döntőn való részvételt. A »mi vagyunk az elkényeztetettek« című részt hagyják ki, mivel ez a felfogás nem egyezik a Párt Ifjúsági Törvényében megállapított tényekkel! (Baranyi Ferenc: Ballada az elkényeztetett ifjúságról.) A »fürtös hajú fiúk és a deszka lányok« színpadi megoldása kitűnő és korszerű. Felkérjük a gálaesten való közreműködésre.”

Részlet Szeifner Ferencné reflexiójából, melyet a KISZ Nagybudapesti Bizottsága Kulturális Osztályához írt

„Baranyi Ferenc »Ballada az elkényeztetett ifjúságról« című verse közzismert, legutóbb a »25 év« című versantológiában jelent meg, ahonnan egyébként anyagunk nagy részét merítettük. A költeménnyel a generációs harcnak azt a fázisát próbáltuk szemléltetni, ahol a passzív, dekadens, gyakran negatív előjelű tiltakozás átadja a helyét a nyílt, egészséges vitának, bírálatnak – vállalva még a tévedések kockázatát is. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy a zsűri a vers szerepét félreértette – beiktatását a Párt jelenlegi ifjúságpolitikája elleni támadásnak fogta fel. A műsor aranydiplomával a területi döntőbe jutott, de azt az írásbeli utasítást kaptuk, hogy a szóban forgó verset hagyjuk ki.

Tűz-tánc: Polyák Margit

Újvári Zoltán és Polyák Margit a Tűz-táncban

Azt szeretném megértetni, milyen nehéz a helyzetem, mint pedagógusnak. Ezek a gyerekek – lehet, hogy tévedéseik is vannak – de hisznek abban, amit a színpadon mondanak; fáj nekik jóhiszeműségük kétségbe vonása, és életkori sajátosságaiknál fogva lázonganak a kategorikus »betiltás« módszere ellen. Nem tudom, érzik-e, mekkora szó, ha egy tinédzsernek a vers nem csupán szereplési lehetőséget, sőt nem is pusztán esztétikai élményt jelent, hanem az önkifejezés eszközét. Szabad-e ezt a mérhetetlen pedagógiai lehetőséget kiaknáztatlanul hagyni, illetve ex katedra kezelni? Értsék meg: nem a verset sajnálom: elvégre találunk másikat, pusztán azt nem bírnám elviselni, hogy engem, aki betanítottam ezt a megalkuvást, az arany középszer ostromozó műsort, a tanítványaim megalkuvónak tekintsenek!”

*

A Pincseszínházba, a budapesti döntőre a Nagybudapesti KISZ VB Kulturális Osztályának jóváhagyásával az eredeti változatot vihettük!

Tűz-tánc: elől Tamás István

Felhívom a figyelmet a véleményezésnek egy pikantériájára: a helyi zsűri elmarasztalta Baranyi „Ballada az elkényeztetett ifjúságról” című versét – művésziileg is, de főként eszmeileg, és írásban szólított fel a vers kihagyására. A nagybudapesti zsűri viszont éppen ezt a költeményt emelte ki, mint az egész műsorunk csúcsteljesítményét. Tanulság: teljes objektivitás csak a matematikában képzelhető el.

PIRANDELLO: A FÉRFI, AKI VIRÁGOT HORD A SZÁJÁBAN (egyfelvonásos)

A polgár és a művész életérzését bizarr megoldással szembeállító lírai játék. Pirandello hőse a halál szélén akarja újra végigélni az élet szépségét. A téma tragikus, de az alaphang nem az, sőt néha kifejezetten szellemes, és mindig groteszkül csapongó.

Bognár Péter és Timár Tibor Pirandello lírai játékában

Rend a lelke mindennek (Tamás István és Szántai Ildikó)

ALDO NICOLAI: REND A LELKE MINDENNEK

(egyfelvonásos)

Groteszk vígjáték; annak a típusnak a szatírája, aki csak a szabályok pórázán tud haladni. Szellemes alapötlettel azt mutatja be, hogyan viselkedik az ember, ha az élet váratlan, meglepő helyzetbe állítja, ahol semmiféle szabály nem alkalmazható. Egy nyugalmazott katonatiszt példás kifogástalansággal ápolja haldokló feleségét, szigorúan az orvos utasításai szerint. Az asszony azonban kínos helyzetbe hozza: minden hivatalos szakvéleményre fittyet hányva egy-

szerre csak jobban lesz. Nincs más kiút: ha az asszonyban van egy szemernyi becsület, csakugyan meg kell halnia...

SOMLYÓ GYÖRGY: MESE A TÖBBSZÁZRÓL

(oratórium)

Tárgya az a valóban megtörtént eset, hogy a Boráros téri aluljáróban, több száz szemtanú jelenlétében agyonverték Hevesi Horvát Gyula cigányprímást. A vers arról a „többszázról” szól, akik tétlenül nézték végig egy ember halálát, és gyávaságból, közönyből vagy óvatosságból nem avatkoztak bele.

*Mese a többszázról
(elől Víg Endre)*

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: A SZEGÉNY KISGYERMEK PANASZAI

(a stúdiósok bemutatkozó műsora
a versciklus pódiumszerű
feldolgozásával)

„TESTVÉRCSOPORTUNK” JÁNOSHALMÁN

Fontos meghívásnak tettünk eleget 1971. november 27–28-án: a jánoshalmi Radnóti Miklós Gimnázium Irodalmi Színpada vendégszerepelni hívott bennünket. A helyi tisztiklub kétszáz férőhelyes kultúrtermében zsúfolásig telt házunk volt. Ezzel kezdetét vette az a több éves kapcsolat, amely a két irodalmi színpad között létrejött – sok-sok vendégszerepléssel (mi Jánoshalmán és Kis-kunhalason, ők pedig nálunk).

„ÉRTÉKES TÁRGYAK” A MÚLTBÓL

A korszakra jellemző, hogy színpadunk milyen technikai kiegészítő felszereléseket tartott nagy becsben: fotósunk munkáját segítette az az új vaku, amit a Fővárosi Művelődési Háztól kaptunk ajándékba; előadásaink kísérőzenéjét a négysávú magnetofonunk biztosította, amit még vendégszereplésekre is magunkkal vittünk; valamint a későbbi szórólapok, plakátok korabeli elődje, a stencil, ami a műsor szereposztását és az ismertető szöveget tartalmazta.

1972–1973

A 100 ÉVES BUDAPEST

(pódiumműsor Pest–Buda–Ó-buda
egyesítésének 100. évfordulójára)

Pest, Buda és Ó-Buda egyesítését 1872-ben mondták ki hivatalosan. Ettől számítva lett Magyarország fővárosa Budapest. A centenárium ünnepségek keretében színpadunk bemutatta Devecseri Gábor „Töredék-óda Budapesthez” című nagylegzetű költeményének pódiumi feldolgozását.

Az emlékek szeszélyes sorrendjében felvillannak a város jellegzetes pontjai: a Kálvin tér körüli szűk s nem mindig tiszta utcák, a Lágymányos pázsitos rétje, az óbudai sörkatakomba, Aquincum római szoboremlékei, a Vidámpark hullámvásútja, a Feneketlen-tó vizén lassan úszó hattyú... Ahány helyszín, annyi benyomást idéz a távolabbi és közelebbi múltból... A Disznófőnél a forrás csobogása kamaszkori kirándulást, az óbudai kiskocsmá bölcészetalálkozót, a lebontott Nemzeti Színház helye régi előadások visszhangját...

Halljuk az utcai órák ketyegését, visszaidézzük a háború bombavetőinek baljós zúgását, önkéntelen tisztelettel adózunk a romokon is kivirágzó pesti humornak. Meghitt muzsika kelti életre a régi tavaszokat, régi metszet gyanánt meglevenedik a század végi Duna-part, a Városligetben a Schneider Fánit harsogja egy gramfon...

Ascher Gabriella,
névadónk özvegye
a színpadvezetővel,
Szeifner Ferencnével
beszélget az előadás
előtt

Csoportkép „A 100 éves Budapest” című műsorból

Ezerarcú város – de melyik arca az igazi?
Devecseri Gábor címadó versébe beépítettük más költők alkotásait is.

Ezzel a műsorunkkal mi nyitottuk meg az I. Budapesti Színházfesztivált a Pince-színházban 1972. november 13-án.

HALOTTI BESZÉD, AVAGY ÓDA A KISPOLGÁRRÓL

(kacagtató rekviem egy idejétmúlt
életstílus és szemlélet felett)

Kiről szól a Halotti beszéd? A tekintélyes családfejről, aki a kötelező karácsonyi áhítat közepette azt lesi: nem csöpög-e a gyertya az újterítőre. Az élelmes üzletemberről, akinél a sírva vigadó magyarkodás ragyogóan megfű a külföldimádattal. A kisemberről, akit csak a maga gyomra és pénztárcája szemszögéből érdekelnek a nagy történelmi változások, valamint nagyobb igényű rokonáról, aki minden változást arra használ fel,

hogy gyámoltalanabb társai elől kikaparja a gesztenyét a tűzből. A szakemberről, aki szemrebbenés nélkül hajlandó elkészíteni megrendelésre a Krisztus szögeit, csak azon háborodik fel, ha az ő műhelyéből sílány áru kerül ki a gondatlan alkalmazottak kezéből. Vádlottakról, akik birkatürelemmel nyugszanak bele az ítéletbe, amelyet nem

„Családi fotó” (Bökényi Teréz,
Bercsényi Gábor, Holbis Györgyi, Újvári Zoltán,
Gál Ilona, Dassievicz Tibor)

Maczák György, Dassievicz Tibor, Bercsényi Gábor a 22-es csapdjája jelenetében

értenek és bírákról, akiknek elég ok az ítélezésre, hogy a vádlott bíróság elé került. A szürke, ismeretlen állampolgárról, akit a Statisztikai Hivatal azért avat szentté, mert semmiben sem tér el az átlagos szabványtól... Egyszóval: a kispolgárról.

EGYRE TÖBB VENDÉGSZEREPLÉS

Amikor a színpad megépült, szinte hetenként rendeztünk műsort. Azóta az előadások száma lényegesen csökkent. Ennek két fő oka volt: az egyik a mozgáson és összjátékon alapuló pódiumi műfaj előtérbe kerülése az egyéni versmondóestekkel szemben. (Persze, a szép versmondást azért továbbra is feladatunknak tekintettük.) Már igényesebb a felkészülés, időigényesebbek a próbák, mint korábban. A másik ok: korábban szinte kizárólag „hazai közönségnek” – az iskola diákjainak – játszottunk; azóta kiléptünk a világba, gyárak, más iskolai klubok meghívásainak kellett eleget tennünk (Egyesült Vegyiművek, KISZ Központi Művészegyüttes, Jahn Károly Nővéreképző Kolégium, Pincészínház, Orvosi Egyetem Me-

dikus Klubja, Duna Cipőgyár Ifjúsági Klubja, Jánoshalma – Radnóti Miklós Gimnázium, valamint a XVII. kerületi aktuálpolitikai rendezvények ünnepi műsorai).

A STÚDIÓSOK KÉPZÉSE

Szeifner Ferencné írása

Csoportunkat 1973. április 13-án az a megtiszteltetés érte, hogy körzetünk magyar szakos tanárai részére bemutatófoglalkozás tartására kérték fel a stúdió oktatóit: Szeifner Ferencné tanárnőt, Barsy Géza és Újvári Zoltán oktatókat.

A bemutatótanítás tárgya: Hogyan nevezzünk színpadra alkalmas tanulókat az iskolai irodalmi színpad keretében?

A stúdió vezetőjének – iskolai frazeológiai élve „osztályfőnökének” – feladata bevezetni újoncait az amatőr mozgalomba, és kifejleszteni bennük azokat az emberi alap tulajdonságokat (fegyelem, kitartás, áldozatvállalás a közösségért), amelyek nélkül ezt a munkát végezni lehetetlen. A stúdió voltaképpen előképző tanfolyam színpadra alkalmas fiatalok nevelésére. Felmerül a kér-

dés, nem oldható-e meg a feladat a gyakorlati színpadi munka során. (A stúdiósok ugyanis csak egyéves képzés után léphetnek színpadon a nyilvánosság elé.) A tapasztalat azt mutatta, hogy eredményesen képezni és eredményes produkciót bemutatni bizonyos szinten felül együtt nem megvalósítható.

Az alapadottságokat vizsgáló felvételi bemutatkozáson megfelelőnek ítélt új tagok egy évig tanulnak, hogy elsajátítsák a színpadi mesterség minimumát. Egy esztendő arra is elegendő, hogy megismerjük akaraterejüket, szándékuk komolyságát, teherbírástukat – úgy, hogy a megmaradtak a közösség teljes értékű tagjaivá váljanak, akiket bármilyen feladattal meg lehet bízni.

A bemutató stúdiófoglalkozás annyiban tér el a szokásos foglalkozásoktól, hogy valamivel sűrítettebb: máskor ugyanis külön-külön szentelünk három órát egy olyan mennyiségű anyagra, amilyent most hárman vontunk össze két óra alatt.

Újvári Zoltáné az első félóra. Tornával, lazító gyakorlatokkal és reflexjátékokkal kezd (módszerének sajátossága, hogy a fizikai és érzelmi lazítást párhuzamosan végzi). Ezt

színpadi helyzetgyakorlatok követik, majd szituációs gyakorlatok, ahol a mozgást hanghatásokkal kapcsolja össze – végül mozgás zenére.

A következő foglalkozás beszédtechnika, Barsy Géza tarja. A mi követelményrendszerünk nagyjából azonos azzal, amit a Kazinczy szépkiejtési verseny feltételei hangsúlyoznak: tiszta, világos hangképzés, helyes levegővétel, megfelelő intonáció. Ami a színpadi beszédnél pluszként követelmény, az a hangszín árnyalása és a hangerő fokozása.

A foglalkozás befejező részét én tartom. A gyakorlást egyetlen vers, Babits „Mozgófénykép” című költeménye köré építem fel. A cél a színpadi előadókészség fejlesztése, ehhez a Babits-vers csak eszköz. A gyakorlat menete a következő: rövid beszélgetés a verstanulás helyes módszereiről; reakálási gyakorlatok kötött színpadi helyzetben naturális és parodisztikus megoldással; a tanult drámaelméleti anyag gyakorlati alkalmazásának kísérlete: egy-egy versszak elmondása párhuzamos átéléssel és elidegenítéssel; a vers zenei elemeinek megfigyeltetése és visszaadásuk gyakorlása.

Az évad négy stúdiója: Lakatos Klára, Csányi Róbert, Kovács Nóra, Pápai Éva

1973–1975

MARK TWAIN: A LÓVÁTETT VÁROS

(novella színpadi adaptációja)

Ezzel a darabbal újszerű kísérletbe vágunk: szeretnénk kissé elmosni a határokat a nézőtér és a színpad között. Erre a mű cselekménye kiváló alkalmat kínál, ugyanis a második felvonás egy amerikai kisváros tanácstermének színpadán játszódik, és a hallgatóság, Hadleyburg polgárai a nézőtérren ülnek. A játék szereplői így természetes módon elvegyülnek a közönség között, és talán sikerül elérniük, hogy a nézők ne csak passzív szemlélői, hanem aktív résztvevői legyenek a játéknak.

Hagyományaikhoz híven a klasszikus témát úgy akarjuk feldolgozni, hogy monda-

Mary Wilson (Kovács Nóra),
Mr. Wilson (Csányi Róbert)

Hannah Bilson (Miszbrandtner Erika),
Mr. Bilson (Bercsényi Gábor)

nivalójából a maradandót, az időszerűt hangsúlyozzuk. Azt akarjuk, hogy a néző ismerje fel a képmutatást és az önzést még akkor is, ha az a becsületesség és a feddhetetlen erkölcs tetszetős külsejében jelentkezik.

Hadleyburg – a tisztesség városa. Hadleyburg – a megvesztegethetetlen. Ellenáll-e az Egyesült Államok legbecsületesebb városa az arany káprázatának? Mennyit ér az olyan becsület, amelyet nem edzetek tűzben?

Jenny Halifax (Lakatos Klára)

EGY VENDÉGSZEREPLÉS VISZONTAGSÁGAI

Részlet Miszbrandter Erika beszámolójából

Jánoshalmán voltunk vendégszereplésen 1973. november 24-én. A műsor Mark Twain „A lóvátett város” című művének színpadi át-dolgozása volt.

Szombaton reggel 6 óra 24 perckor indult volna a vonatunk a Keletiből.

Erre, ugye, mindenki, hogy ülőhelyet kapjon, már fél 6-kor kint volt az állomáson. Csakhogy a vonat nem volt sehol. Kiderült, hogy 150 percet késik. A nemzetközi gyorsnál nem ritkaság az ilyesmi, de mi ezt kihagytuk a számításból.

Inkább nem írom le azokat a mondatokat, amelyek első reagálásként kiröppentek a szájukból. Idegesek lettünk, nemcsak azért, mert ha ezt tudjuk, két órával többet alhattunk volna, hanem azért is, mert így félt volt, hogy lekéssük a csatlakozást. Persze segíteni nem tudtunk a dolgon. Beültünk az étterembe. Nyolc óra után befutott az „expressz”. (Mellesleg akkor világosodott meg József Attila sorának értelme: „Gyalog jötünk, mert siettünk.”)

Sejtésünk nem csalt: a csatlakozást sikerült lekéssünk. Elhatároztuk, hogy stoppal megyünk Jánoshalmára. Az országút elég messze volt az állomástól, Anikó néni lábát feltörte a cipő. Öt percbe sem telt, s megállt

egy Wartburg, amely elvitte Anikó néniéket. Később pedig megállt előttünk egy hatalmas teherautó. Éppen Jánoshalmára tartott. Elvitt. Nem sokkal Anikó néniék után mi is megérkeztünk. Megkóstoltuk a vándorszínészet ízét. Igaz, hogy az ekhós szekerek kimentek a divatból, de mi a teherautó platóját is elég romantikusnak éreztük. Furcsa látványt nyújthattunk a hatalmas amerikai zászlóval – rajta Hadleyburg címére: lilimot tartó kéz a felirattal: „Ne vigy minket a kísértésbe!”

EGY VEZETŐSÉGI DICSÉRET MARGÓJÁRA

Szeifner Ferencné írása

Szép gesztus volt. Ha nem mosolyognánk meg egymással kapcsolatban a nagy szavakat, úgy is mondhatnánk, Csányi Robi hősiesen viselkedett. Harminckilenc fokos lázzal úgy játszotta végig a szerepét, hogy a közel százhusz főnyi nézőközönségből senki nem vett észre rajta semmit.

Még arra is volt gondja, hogy a sűrűn előkerülő zsebkendőt beleillessze a játékba. „Hogy van, drága barátom?” – kérdi tőle apáskodva a partnere (Bercsényi) – Ez a nagy hőség megviseli ám az embert!” „Látja, én is megfáztam” – felelte Robi, kihasználva az alkalmat, hogy kiköhögje magát. A második felvonásban mosolyogva fogadja a tiszteletes (Timár) gratulációit, közben a foga között odasúgta: „Hajtsuk meg egy kicsit, Tibikém, mert mindjárt összeesek!” És amikor az összetört kispolgár letápolygott a színpadról, csak Tibi tudta, hogy Robinak csakugyan alig volt már jártányi ereje. Amikor azután annyira rosszul lett, hogy mégiscsak ki kellett kísérni, partnere, Kovács Nóri segítségével még mindig ügyelt rá, hogy az incidens a darabbeli szituációban maradjon. Természetesnek vettük volna, ha azon-

A teherautó platóján

Csányi Róbert Mr. Wilson szerepében

nal hazamegy (szülei kocsival várták az iskola előtt), de a tapsra már megint a színpadon volt, jól ismert, szerény mosolyával, fél-szegezen forgatva kezében az elmaradhatatlan keménykalapot.

Amikor megtudtuk, hogy Robi beteg, nagy riadalom tört ki a csoportban. Egy fiú-főszereplő az előadás előtti napon gyakorlatilag nem pótolható. Kostecki Roland mégis vállalkozott a lehetetlenre: egy éjszaka alatt felkészült a beugrásra, noha – műszaki főnök lévén – nemigen szokott színpadon játszani. De hát mit meg nem tesz Roli a csoportért? Még egy Fradi-meccset is elszaszt, ha kell!

Csányi Robi azonban tudta, mi forog kockán. Az előadást – mivel külső nézőközönség volt – nem lehetett lefűjni. A hét általános iskolából toborzott nézőseregnek nem okozhattunk csalódást: a gimnázium és a csoport jó híre, a jövő évi közönségünk, ta-

lán a tagságunk utánpótlása múlt rajta. Szülei segítségével mindent megtett, hogy a színpadon időben megjelenjék, és a műsor sikerét biztosította. Áldozatkész magatartásával és példamutató önfegyelmével valóban rászolgált mindannyiunk megbecsülésére és köszönetére.

Követelhet a közösség az egyéntől ilyen áldozatot? A válasz egyértelmű: nem. Nem követelhetjük, még csak el sem várhatjuk, mégis igen gyakran megkapjuk. Robi esete nem elszigetelt jelenség.

És mi büszkék vagyunk tagjainkra. Úgy érezzük, nincs még egy olyan közösséget kovácsoló erő, mint az amatőr mozgalom. A munkánk fárasztó ugyan, de élvezetes, és kétséggel sokszor részesülünk a látványos siker jutalmában. De azt hiszem, a tapsnál jóval erősebb vonzerő az a tudat, hogy van egy közösség, ahol az én tevékenységem nélkülözhetetlen, az én hiányom veszteség; ahol nem csepp vagyok a tengerben, hanem összetartó kapocs egy erős láncban, amelyből, ha egy szemet kivesszünk, az egész lánc elszakad.

Szeifner Ferencné cikke a Pedagógusok Szakszervezete Budapesti Bizottságának felkérésére (részlet)

Szerintem elsősorban arra van szükség, hogy bizonyos morális alapmagatartást kifejlesszünk az emberben. Ennek a magatartásnak a lényege: átérzem (nemcsak tudom, hanem intenzíven át is élem) hozzátartozásomat egy közösséghez, amely szükség esetén áldozatot hoz értem, és amelyért szükség esetén áldozatot vagyok képes hozni. Ahhoz azonban, hogy ez az etikus alapállás kibontakozzék egy serdülő fiatalban, szükség van egy kisebb, kézzelfogható, maga teremtette közösségre, ahol „a másik ügyéhez egész létemmel van közöm” elve maradéktalanul érvényesül. Az ilyen

közösségek melegágyának érzem az amatőr mozgalmat, ahol egy ember mulasztását, vagy akár közönyét az egész együttes sínyli. Az alkotó művészi tevékenység és az ebből fakadó sikerélmény az egyéniség szabad kibontakozásának legjobb eszköze, ennek feltétele viszont egy önkéntesen vállalt, szigorú belső rend.

Szabadság és rend... József Attila, Radnóti Lirája hitelesen vall arról, hogy hazáról csak ott beszélhetünk, ahol ez a két törekvés nem keresztezi, hanem kiegészíti egymást. Tíz éve működő színpadunk egyik legfőbb nevelési céljának érzem, hogy egy önkéntes közösség létrehozásával ízelítőt adjon egy csoport fiatalnak a szabadság születe rendnek a szépségeről, s ezt a rendet a későbbiekben életsszükségletükké tegye.

MATEJ BOR: ÁTKELT A VÁNDOR AZ ATOMKORON

(poéma színpadi változata)

A nagy szlovén költő világhírű poémáját már csaknem minden európai nyelvre lefordították. Sikere nemcsak szépségét, hanem

A Vándor (Timár Tibor)

A Lány (Pápai Éva), háttérben Lakatos Klára és Miszbrandtner Erika

időszerűségét is bizonyítja. Hőse, a Vándor – akárcsak Madách Ádámja a falanszterben – idegenül és szomorúan, olykor alkalmazkodva, máskor lázadozva bolyong az atomkor technikailag túlfejtett, elembertelenedett világában. Ez a világ megöli a természetet, a költészetet, a szerelmet, az ifjúságot – Ádám hasztalanul keresi Évát. Az Évának megfelelő nőalak figurálisan nem szerepel Matej Bor művében, de az őt képviselő jelképeket (a kismadár, a csillag, a rózsza stb.) színpadi feldolgozásunkban egy alakba sűrítettük, így a Vándor mellé egy másik állandó szereplőt iktattunk be: a Lányt.

Keres Emil színművész, a fővárosi Irodalmi Színpad (a későbbi Radnóti Színház) igazgatója, színházuk új mozgalmának képviselőjeként megnézte az „Atomkor” főpróbáját. Elmondta, hogy nyolc amatőr együttest szemeltek ki az együttműködésre, támogatásra, köztük az Ascher Színpadot. A produkció meggyőzte őt, hogy színpadunk a támasztott igényeknek megfelel. Ajánlotta, hogy az Atomkort optimistábbban fejezzük be, jobban érzékeltesük, hogy ez csak komor vízió volt, s a jelen más távlatokat kínál.

AZ ARANYÉREM TÖRTÉNETE

Szeifner Ferencné írása

A Dózsa Művelődési Házban zajlott le 1975. február 12-én az Országos Diáknapok irodalmi színpadainak területi vetélkedője. A tét: ki képviseli majd Budapestet a Soproni Országos Diáktalálkozón.

Mi Matej Bor „Átkelt a vándor az atomkoron” című poemájának színpadi feldolgozásával jelentkeztünk. Némi helyzeti előnyt jelentett, hogy „hazai pályán” játszottunk, igaz, a próbák során a nézőtérén csattogva rámoltták a székeket, a gondnoknő a macskáját hajkurászta üvöltve, az illetékes elvtárs pedig tíz alkalom közül kilencszer nem került elő a kapcsolószeletrény kulcsával.

A verseny napja izgalmas próbatétel volt. A sorrend megállapításánál ismét kedvezett a szerencse: a második részbe kerültünk, amikor már van hangulat, és a kezdeti drukks kissé csillapul, de nem a legvégére, amikor már mindenki fáradt. A fellépések szünetében színjátászóink még egyszer alaposan megbeszéltek mindent – a műszaki előkészítés is hibátlan volt. Végre elkezdte a mi pillanatunk. Felhangzott a sokszor hallott, de örökké emlékezetes perzsa dobzene.

Ez a műsor olyan természetű, hogy ha az első pillanatokban nem ér el sokkhatást, elveszett; de ha sikerül, az íve folytonosan emelkedik. Tapasztalatból tudjuk azonban, milyen nehéz megszokolni egy olyan közönséget, amely csupa riválisból áll. Hiába sötét a nézőtér, a színpad különös természete folytán valami rejtett, érzékeny műszer azonnal közvetíti a lenti hangulatot. A csönd fajtái hallatlanul különbözök. Van tűnődő, kritikus, közönyös, döbönt, lélegzet-visszafojtott csönd. A műszer ezúttal az utóbbit közvetítette. Ez szárnyakat adott színjátászóinknak. Ez volt a műsor nyolcadik, eddigi legjobb előadása.

Ha a verseny kimenetelét a taps mértéke

döntötte volna el, máris zsebünkben éreztettük volna az aranyérmet. Így azonban szorongó izgalommal vártuk a fejleményeket. Az izgalom fokozódott, amikor elterjedt a híre, hogy a zsűri – teljesen szokatlan módon – a döntés előtt kéri a rendezőt. Kiderült, hogy a csoport felkészültségét, előadói színvonalát vitán felül a legszínvonalasabbnak ítélték a mezőnyben, de Matej Bor művét túlságosan pesszimistának tartják ahhoz, hogy országos fesztiválra vigyék. Ha valami más végkimenetelt találunk, mi megünnöszölnénk Sopronba.

A rendező még életében nem volt ilyen nehéz helyzetben. Nincs joga a csoportot megfosztani egy olyan nagyszerű élménytől, mint a soproni, ötnapos út, de átírni Matej Bort, a világirodalom nyolc nyelvre lefordított, klasszikus alkotásába belekontárkodni csaknem olyan, mint happy endet adni ön-hatalmúlag Az ember tragédiájának. Szerencsére eszembe jutott egy közvetítő megoldás: valami szép versidézzel epilógust fogunk fűzni az előadáshoz. (Ezt később a csoport találta meg egy Radnóti-versből.)

Megszületett hát a döntés. Megnyertük a területi döntőt! Sirva-nevetve ölelgettük egymást.

Egyéni kategóriában arany fokozattal jutott tovább Pápai Erika (vers), valamint Kmetz Éva és Szeifner Katalin (próza).

V. SOPRONI ORSZÁGOS DIÁKNAPOK

Részlet Nikodém Gabriella riportjából

Emelkedett hangulatban érkeztünk meg a kedves kisvárosba, Sopronba. Az állomáson már vártak ránk a szervezők, és kölcsönös üdvözlések után elvezettek minket a számunkra kijelölt klubhelyiségbe. Itt küldött-ségünk vezetői rövid eligazítást tartottak. Ismertették az öt nap programját, kiosztották a műsorfüzeteket a fellépések időpontjával

és helyével. Ugyanitt kaptuk meg az ebédjegyeket, az egyensapkát, az emblémát, amely jelezte, hogy a diáknapok résztvevői vagyunk, és végül – hogy mindez el ne vesszősül – egy sárga műanyagtasakot. Ily módon felszerelve érkezünk szálláshelyünkre, a József Attila Gimnázium kollégiumába.

Az ebédköltemény után visszaindultunk a klubba (amely közben a PEST-IS KLUB nevet kapta), hogy feldrúgjuk a helyiséget. Egy, az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad életét bemutató fotókiállítással járultunk hozzá a dekorációhoz. A kiállítás nagy sikert aratott. Mikor a díszítést minden csoport befejezte, az addig hideg, hatalmas terem otthonos kis zuggá változott. A dekorálás után filmvetítés következett, ahol megismerkedhettünk Sopron nevezetességeivel. A filmet nagy figyelemmel néztük végig, tudtuk, hogy a városismereti versenyen majd jó hasznát fogjuk venni.

A vetítés után felkészültünk az ünnepélyes megnyitóra. A klub előtt nyolcas sorokba rendeződtünk. Az élen haladó nyolc kislány a Budapest szó egy-egy világító betűjét tartotta kézben. A szélen vonulók fáklyákat kaptak. A látványosan szép ünnepi menetben énekelve haladtunk a színtér felé. A megnyitóbeszéd után csavarogtunk egyet az éjszakai városban. Hamarosan csatlakoztunk egy másik csoporthoz, amelynek két ifjú tagja gitárral volt felfegyverkezve. Így aztán az álomittas lakosság kimondhatatlan örömeire hajnali egy óráig mászkáltunk Sopron utcáin harsány ének- és zeneszó közepette.

Holtfáradtan kerültünk ágyba, pedig másnap nagy feladat várt a szereplőkre. Ugyanis péntek délelőtt volt az „Átkelt a vándor az atomkoron” című Matej Bor poéma bemutatója, valamint ekkor került sor a két egyéni prózamondók: Szeifner Katalin és Kmetz Éva bemutatkozására is a közönség előtt. Kati Lázár Ervin „Döm-dő-döm-dő-döm-dő-döm” című humoros novelláját mondta el,

Évi pedig egy Andersen-mesét, A kis gyufaárslány történetét. Ők a Liszt Ferenc Művelődési Házban, illetve az Elzett gyár kultúrtermében vártak izgatottan a fellépésükre, mi pedig a Petőfi Színházban. De izgalomra nem volt ok, mert mind az Atomkor, mind pedig a két mese tetszést váltott ki a fiatalok körében.

A délutáni program várostörténeti vetélkedő volt. Ez utóbbit színpadunk csapata nyerte meg. Este kezdetét vette a szabadtéri disc jockey program, amely a „Baráti találkozó” címet kapta. Itt minden megye küldöttsége részt vett. Természetesen a mi csoportunk is ott volt, és nagyon jól éreztük magunkat.

Másnap délután – autóbustúra keretében – látogatást tettünk Sopronkőhidára és Fertőrákosra. Megcsodáltuk a barlangszínházat, és a sötétben, a természet alkotta monumentális oszlopok között rövid emlékünepélyt rögtönöztünk a fasiszmus mártírjai emlékére. Samodai Gyuri elszavalta Radnóti „Töredék” című versét.

Vasárnap végigtáncoltuk az este tízig tartó discót. És mivel ez volt az utolsó éjszakánk ebben a hangulatos kisvárosban, elhatároztuk, hogy még egyszer végigjárjuk az ismerős, kedves utcácskákat, élményeink színhelyét. Ez a hajnali négyig tartó bolyongás, azt hisszük, mindnyájunknak felejthetetlen élmény marad. Énekelve, táncolva jártuk be „az óváros minden zugát”, majd végül a Tűztorony lábához húzódva egymás szórakoztatására néhány szép verset mondtunk el...

AZ ÉN MAGYARSÁGOM

(Ady-est)

Ismeretterjesztő műsornak szántuk, szemléltető anyagnak a gimnáziumi irodalomoktatáshoz, s mire elkészültünk vele, összefüggésében bontakozott ki előttünk az Ady-dráma.

Kirajzolódott a „magyar Messiás” alakja az ellentétes irányú vonzóerők keresztjére feszítve. Volt egy költőnk a 20. század elején. „Minden más táján a világnak szent dalnok lett volna belőle”, de nálunk csaknem máglyára vonta az ázsiai korlátoltság, az „Írán-szagú szittyia sereg”. A „magyar Ugar” elüldözte, Párizs befogadta. A „pírban fürdő szépséges világ”-ból azonban a gravitáció könyörtelen hatalmával húzta vissza újra meg újra a kicsi, elesett ország, ahol született, s amelynek sorsáért felelősséget érzett.

A műsorban megzenésített versek is elhangzanak. Holbis Györgyi négy Ady-vershez komponált zenét a francia sanzonok stílusában, amelyeket zongorán kísérve ad elő.

„KIRÁLYNŐ VOLT HANGTALAN LÓRI...”

Szeifner Ferencné írása

Jánoshalmán ötödszörre léptünk színpadra az Ady-műsorral és az Atomkorral. Rendkívüli világnap volt: senki nem betegedett meg az utolsó pillanatban, minden kellék, jelmez, technikai apparátus készenlétben állt; úgy volt, hogy ez egyszer semmiért nem kell izgulni. És akkor Holbis Györgyi, az énekesünk berekedt! Fél órával az előadás megkezdése előtt úgy eltűnt a hangja, mint ama bizonyos általa megzenésített Ady-ballada hősnőjéé, a „hangtalan Lórié”. Nem volt mit tenni egyebet, mint „várni az új magyar csodákat” – majd csak történik a színpadon valami. Hogy mi, arról alig-alig volt halvány elképzelésünk. Vissza kell jönni Györgyi hangjának – ennyire szerencsétlenek nem lehetünk!

Kiment a harmadik csöngetés. A nézőtér elcsöndesedett. Az Ady-műsor szereplői átélten, komolyan dolgoztak mindig, de azért kissé érződött a társulaton a rutin hiánya, hiszen a szereplők többsége még stúdiós.

És jött az első sanzon. Az „Atomkor” lenn izguló szereplői a „Párisban járt az ősz” első sorainál fokozódó idegességgel észlelték, hogy baj van. Györgyi hangja a magasabb hangoknál meg-megcsuklott, a szokottnál sűrűbben ment át parlandóba, a szép ismétlési variációt teljesen elhagyta, és a hangszíne szinte strófáról strófára bágyadtabb. Úgy éreztük, nincs tovább. Megadással vártuk a Zozó levelét. És az előjáték akkordjai után Györgyi megszólalt – nem énekelni kezdett, egyszerűen megszólalt prózában. Játzott a zongorán, és mondta a verset, de annyi hi-telességgel, annyi belső muzsikával, ahogy talán még soha. Úrrá lett a helyzeten, úrrá lett a közönségen. És bennünk kialudt a félelem. Bár kissé bágyadtabb volt prózában a csengő szopránra hangszerelt, s most oly időszerűnek tűnő vers szólója:

„Királynő volt hangtalan Lóri,
Tanúk rá régi, hangos esték,
Megnémult hangját hogy szerették...”

Timár Tibor és Holbis Györgyi

„ACÉLSISAK” – VENDÉGSZEREPLÉS A XIII. KERÜLETI HONVÉDSÉGNÉL

Szeifner Ferencné írása

„Az én magyarságom” és az „Atomkor” című műsorainkkal 1974. március 22-én a Róbert Károly körúti laktanyában vendégszerepeltünk. Bonyodalom nélkül itt sem úsztuk meg. Először is, a lányok – ahogy odaérünk – a női vécét keresték, ami körülbelül olyan, mintha egy apácalokostorban a férfi vécét hiányolnánk. A katonatiszt, aki éppen egy perccel korábban ígérte meg, hogy minden igényünket teljesíti, most látható zavarban volt. Végül valami tisztí mellékhelyiség kulcsát kerítette elő bonyolult utánjárással, amit a lányok azon minutumban el is veszítettek. De erről majd később.

A lányok jelmeze számomra amúgy is gond volt – féltő, hogy a fekete harisnyanadrág és falatnyi tornadressz némileg eltereli majd a kiegészített kiskatonák figyelmét az eszmei mondanivalóról. A tiszt „aki-pofázik-lecsukatom” hozzáállása sem túlzottan nyerte meg tetszésemet – a gyerekeket jó előre felkészítettem az esetleges incidensekre. Legmeredekebb az „Acélsisak, mikor szabadulok tőled?” kezdetű rész volt; félttem, hogy kellemetlensége lesz belőle a rokonszenves kis kultúrtszít gyerekeknek, aki ezt a militáris erényeket vajmi kevésre tartó műsort idehozta. Mindenesetre most már benne voltunk.

A mérleget az Ady-műsor billentette a javunkra. Aggódtam, hogy unják majd a verses összeállítás – az erőszakkal kicsikart fegyelem rosszabb a nézőtéren, mint a rendbontás –, de éreztük, hogy ilyesmiről szó sincs. Lehet, hogy nem jutottak el a tudatukig Ady szavai, de érezhetően megragadta őket az Ady-versek hangulata; átlendültek egy másik világba, ahol a lányszereplőket már nem mint nőket tekintették, hanem

mint ennek a világnak a közvetítőit. Az Atomkornál már megvolt a nézőtéri magasfeszültség. Ezt egyetlen helyen bontotta meg némi nevetés – a „katonás” helybenjárásnál –, ezt a nevetést el kellett fogadnunk, mint „szakértői bírálatot”. Ekkor következett az a rész, amikor a Vándor is álarcot ölt, és beáll azok sorába, akik „hadat üzennek a Magánynak”. És felhangzott a kritikus, többször ismétlődő párbeszéd:

- Acélsisak, mikor szabadulok tőled?
- Még nincs itt az ideje!
- Mikor jön el?
- Holnap.

A nézőtéren vágni lehetett a csöndet. Nem az áhítat, az izgalom csöndjét. A hűlye is láthatta: magukra vették, a maguk vágyaira, érzéseire tették át. Szerencsére a tiszt nem érzékelte – vagy nem akarta? – a hangulatot. Az előadást szűnni nem akaró taps követte.

Jóslatom hajszál híján bevált: nem akartak bennünket kiengedni, igaz, nem a műsor, hanem az eltűnt vécékulcs miatt. Talán még ma is ott csücsülünk, ha egy kiskatona meg nem találja – a rexasztal belsejében.

KÉRDŐÍV

Színpadunk messze megelőzve a korát – későbbi divatos szóval élve – a „minőségbiztosítás” jegyében elégedettségmérést végzett a közönségkörében.

Szeretnénk még szorosabbra fűzni kapcsolatunkat a diákközönséggel. Kérjük, válaszolj kérdéseinkre, mert ezzel nagyban hozzájárulsz ahhoz, hogy jobb, tökéletesebb munkát végezzünk, és neked minél több kellemes percet szerezzünk előadásainkon!

- Voltál-e már az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad előadásain? Ha igen, hányszor?
- Ha nem voltál, miért nem látogatsz előadásainkat?

• Olvasod-e színpadunk „Reflektor” című faliújságját?

• Ha nem olvasod, miért?

• Mit írnál a faliújságra, hogy színesebb, érdekesítőbb legyen?

• Az előadások idejéről pontosan értesülsz-e?

• Az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad melyik előadását láttad?

• Melyik előadás tetszett a legjobban? Miért?

• Melyik műsor tetszett a legkevésbé? Miért?

• Milyen jellegű előadásokat látnál szívesen (modern vagy klasszikus, verses összeállítás, színpadi játék, pódiumi feldolgozás, zenés műsor, vagy...)?

• Elég színvonalasnak tartod-e a játékot? Aműsorválasztást?

• Kielégítőnek tartod-e a műsorpropagandát?

• Ha nem, mit változtatnál rajta, hogy érdeklődést keltsen?

• Milyen egyéb igényed lenne az Ascher Oszkár Irodalmi Színpad munkájával kapcsolatban (például ankét, közös beszélgetés egy műsorról, segítség osztályrendezvényeknél, próbálatogatás, vagy...)?

• Igényled-e, hogy színpadunkra meghívjunk neves művészeket? Ha igen, kit látnál a legszívesebben?

• Igényled-e, hogy színpadunkra meghívjunk más amatőr együtteseket?

A kiértékelésből szemezgetve:

• A „Mit szeretnénk látni?” – kérdésnél sokan húzták alá a zenés műsort. Bár a zene nem elsődleges szakterületünk, igényetek egybeesik a mi törekvésünkkel. Az utóbbi időben mi is tettünk lépéseket énekkultúránk fejlesztésére, s a zene beépítésére műsorainkba. Már a nyári táborban végeztünk koreográfiatervezést adott zenére, a csoportban meg a stúdióban pedig „házi szerzőnk”, Holbis Györgyi segítségével végzünk

hangképzést. Zongoratudását, komponáló tehetségét már eddig is hasznosítottuk: ő szerezte a Budapest-műsor songjainak zenéjét, ő kísérte zongorán több eddigi előadásunkat. Legújabb bemutatónk pedig szintén egy zenés-verses összeállítás Ady Endre verseiből.

• A jegyek árát, sajnos, nem áll módunkban csökkenteni. A csoportnak szüksége van bizonyos anyagi tartalékokra (jelmez, utazás, tábor). Három, illetve öt forint a legolcsóbb mozijegy ára is – más kulcs szerint három, illetve öt zsíros kenyér ellenértéke.

TIMÁR TIBOR A JÓZSEF ATTILA SZAVALÓVERSENY BALATONSZÁRSZÓI, ORSZÁGOS DÖNTŐJÉBE JUTOTT

Timár Tibor

A Somogy megye Tanácsa VB. Művelődésügyi Osztálya, a Kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár és a Balatonszárszói Községi Tanács a költészet napja alkalmából, a Művelődésügyi Minisztérium Közművelődési Főosztálya, a Népművelési Inté-

zet, a KISZ Somogy megyei Bizottsága támogatásával a szép magyar szó tiszteletére meghirdeti az V. József Attila szavalóversenyt.

A XVII. kerületi döntőt 1974. január 12-én, szombaton este 7 órakor a Dózsa Művelődési Házban bonyolították le.

A verseny szervezési újdonsága: a közbeső fázis – a budapesti döntő – elmarad, és a kerületi első helyezettek közvetlenül indulhatnak az országos döntőn.

A zsűri elnöke Fodor Tamás színművész volt, aki a zsűri nevében rendkívüli hozzáállással értékelt és bírálta a versenyzők produkcióit.

A versmondásnak két oldala van. Egyrészt tolmácsolnunk kell a költő gondolatait, másrészt át kell élnünk azt az érzelmi viszonyt, amelyet a tárgy a költőből kiváltott, s ezt az érzést tovább kell adnunk. Timár Tibor azért nyert első helyezést, mert az ő verstolmácsolásában a két vonal – értelem és érzelem – harmonikus egységbe fonódott.

A balatonszárszói országos döntőn Tibi a legjobb tizenöt közé került.

BRECHT: SZOPHOKLÉSZ

„ANTIGONÉ”-JA

(egyfelvonásos)

Az antik téma antifasiszta és háborúellenes mondanivalóval átitatott, modern átdolgozása.

A hagyományos színpadon a tragédiára azért kerül sor, mert a hős sorsát úgy bonyolítják a nála erősebb, végzetes körülmények vagy saját jellemének megmásíthatat-

Antigoné (Lakatos Klára) és Iszméné (Farkas Éva)

Kreón (Samodai György)

lan törvényei, hogy nincs számára semmi kiút. Brecht tragikus kimenetelű színműveire az jellemző, hogy mindig volna más út is, mint amin a hős jár, és a tragédia azért következik be, mert a hős a másik, a járható utat nem ismeri fel. Brecht szerint a színház fő feladata, hogy a nézővel a helyes utat felismertesse, hogy gondolkodásra serkentsen:

„Tisztelt közönség, kulcsot te találj,
Mert kell jó végnek lenni. Kell. Muszáj.”
(Jó embert keresünk – Epilógus)

A mű a második világháború után keletkezett. Brecht arra a kérdésre keresi a választ, felelős-e a parancsra cselekvő civil lakosság a történelemért. Brechtnél Antigoné és Kreón konfliktusának alakulása végig a kar magatartásától függ. A dráma főhőse: a kórus. A tragédia okozója, hogy a gyávaság és a zsákmány reménye elhomályosítja a nép józan ítélőképességét.

Újszerű színpadunk gyakorlatában az az előadástípus, amit külön az első osztályosaink számára tervezünk. Az egyórás műsort vitával, megbeszéléssel kötjük össze úgynevezett „szabálytalan magyaróra” keretében.

MARIE-LOUISE KASCHNITZ: TELEFONOK

(monológokból felépített egyfelvonásos)

Az előadás alapját képező novella az „Interjú a halállal” című német novelláskötetben olvasható. A szerkezete sajátos: tíz telefonbeszélgetésből bontakozik ki a történet. Az öt remekbe formált figura szinte csábít a színpadi megvalósításra

Telefonok: Angelika (Nikodém Gabriella),
Julie (Polereczky Mária)

A tisztességtudó utcalány. Fent: Lizzie (Lakatos Klára) és a Néger (Bercsényi Gábor), lent: Lizzie (Lakatos Klára) és Fred (Samodai György)

SARTRE: A TISZTESSÉGTUDÓ UTCALÁNY

(dráma)

Timár Tibor első rendezése. Egzisztencialista dráma, így központi problémája a döntéskényszer. A főszereplő minduntalan választót elé kerül. Hogyan cselekszik egy adott helyzetben, mit választ meglehetősen nehéz körülmények között, amikor a döntést elkerülni nem lehet, és harmadik út nincs?

AZ ÉLET NEVÉBEN

(szerkesztett műsor)

A stúdiósok vizsgaműsora a tudat átalakulásának, a lélek belső felszabadulásának folyamatáról, az egyén és a történelem viszonyáról, ahogy az ember visszanyeri elvesztett emberségét.

Az élet nevében (középen: Horváth Ferenc)

1975–1976

EGY FÉL ÉV TÁVLATÁBÓL

Szeifner Ferencné visszapillantása
a stúdió első félévi munkájára

Az első félév az alapképzés időszaka volt. Stúdiósaink elsajátították a hangok helyes kiejtését, megtanulták, hogyan kell kényelmesen és esztétikusan ülni, állni, mozogni a színpadon; megtanultak ritmust váltani, hangerőt fokozni, sikítani, suttogni, mímikával kifejezni az alapérzéseket. Azután összetettebb feladatok következtek, ahol az igényes oktatók nem elégedtek meg azzal, hogy például valaki a színpadon evést imitál: érzékeltetni kellett, hogy mit eszik – mert nem azonos a játék, ha valaki vajás kenyeret ken, mint ha diót tör.

Hányszor vesződtek stúdiósaink egy képzelte ajtó becsukásával vagy egy képzelte ernyő kinyitásával; hányszor könyököltek bele a képzeletbeli asztal lapjába, amiért nem látták maguk előtt a magasságát! Végül azonban annyira kifinomult a megfigyelő-képességük, hogy a legapróbb hibákat is kezdték észrevenni egymás játékában.

Sok energiát fordítottunk a karakterformálásra. A legváltozatosabb figurák egész sorát vittük színpadra a pedáns professzortól az elesett kishivatalnokig, a türelmetlen elárúsítótól a vendégszerető nagynéniiig – sőt egyik stúdiósunk egyszer azzal kísérletezett, hogy pusztán mozgással megelevenítse VIII. Henrik lakáját, amint éppen jeleníti a királynak, hogy Boleyn Annát lefejezték. Valóban csak a fantáziánk szegénységének tulajdonítható, hogy a figura kilétére nem jöttünk rá.

A játékos műfajváltó gyakorlatok sok ötletről tanúskodnak. Hallottuk Babits „Fekete ország” című versét Szepesi György riporter modorában; a „Szakállas sakál, ha vá-

laszt, csak áll” kezdetű beszédtechnikai gyakorlattal egy demagóg szónok próbálta meggyőzni választóit, de az ellenzéki tömeg a „Kisoroszlán, gömbölyded, boldog, hogyha bömbölhet” kezdetű mondókéval lehurrogta.

Volt egy adott párbeszédünk:

- Fázom.
- Hűvösödnek az esték.
- És egyre korábban sötétedik.
- Nemsokára itt az ősz.

E köré a semleges társalgás köré történetet kellett komponálni, s azt előadni mint tragédia, mint vígjáték, mint krimi, mint egy szerelmi dráma részlete. Az utóbbi már ösztönösen elvezetett egy új kifejezési területre: az absztrahált színpadi jelzésrendszer világába.

Megfigyeltük különböző emberek reagálását hasonló helyzetekben; megvizsgáltuk, hogyan hangzik ez a mondat: „Nem én voltam”, ha különböző természetű gyerekeket vádolnak egy diáksínnyel, vagy ha különböző karakterű foglyokat gyanúsítanak egy koncentrációs táborban az ór megölésével.

A legtöbb fantáziát talán mégis a paródia terén árultak el stúdiósaink. Utánozták tanáraikat, egymást és nem utolsósorban az oktatóikat.

Van azonban valami, amit nem lehet elsajátítani küzdelem nélkül: úrrá lenni saját testünk és lelkünk felett. Ennek a képességnek a megszerzéséért, bizony, gyakran meg kell fizetni a tandíjat. A stúdióvezető az első foglalkozástól kezdve azt szuggerálja tanítványai, hogy a színpad szent: „Akinek nincs mondanivalója, az oda ne merjen felépni!” A hindu, mielőtt templomába lép, leveti a cipőjét, ezzel képletesen odakinn hagyja a külvilág ráta padt porát. Samodai György stúdióvezető eszköze erre az aktusra – az utcától, a külső gondoktól való teljes elszakadásra – a jóga. Én magam sohasem űztem, de a stúdión, a félhomályban, amikor mindenki mozdulatlanul fekszik a színpa-

don, és csak a stúdióvezető egyenletes számolása, lábának ütemes kopogása hangzik, a hideg futkos a hátamon.

Testünk ellenállását leküzdeni nem kevésbé nehéz, különösen egy serdülő kamasznak nem, akinek keze-lába olykor fölösleges kölöncnek tűnik. Ezt a harcot mindenkinek vállalnia kell – itt nincs engedmény, megalkuvás, nincs „nem tudom”. Ha tériszonyom van esés közben, ha merevek az izmaim, ha kibicsaklik a hangom, újra kezdem, ötször, tízszer, százszor.

A stúdión nemcsak nevetést – könnyeket is láttam. De nem hiszem, hanem tudom, hogy a stúdióképzés végén, májusban, amikor majd visszapillantunk a megtett útra, olyannak fognak tűnni a kezdeti nehézségek, mint az alpinistának a hegymászás közben szerzett zúzódások és horzsolások, ha egyszer sikerült feljutnia a csúcra.

FEKETE SÁNDOR: AZ EMBEREVŐ KOMÉDIÁJA

(szatirikus játék)

Történik Polinéziában, az ősközösségből a rabszolgatartó társadalom felé vezető úttól kissé jobbra és balra.

Ez a színdarab tulajdonképpen Madách nagy művének, Az ember tragédiájának parodizált változata. A főhős, Amil – akárcsak Ádám – végigvonul a történelmen, az ősközösségi rendtől napjainkig. Mellette – mint Lucifer – Charlie, az álhittérítő szelleme kísért. (Mi az első szín bemutatására szorítottunk Amil kivégzéséig.)

A bemutaton megjelent a darab szerzője, Fekete Sándor is.

Jelenet Az emberevő komédiájából

DORDE LEBOVIĆ: **AZ EZREDIK ÉJSZAKA** (tündérmese felnőtteknek)

Megjelenik egy varázsló, és közli, hogy teljesíti kívánságunkat: jogot ad egy nagy, sorsdöntő tethöz. De csak egyetlen tetre van lehetőségünk, és kigondolásához mindössze egy éjszaka áll rendelkezésünkre. Ráadásul tettünkkel mindenkinek hasznára kell válnunk, senkit nem tehetünk boldogtalaná.

Elképzelhető-e ilyen tett egyáltalán, és ha igen, hol a megoldás? Erre keresi a választ a két szomorú bohóc: a kicsi, tömzsi Hep és a hórihorgas, borzas fejű Hap lírai-groteszk históriája, amelyet stilizált pantomimmozgással, erős maszkirozással viszünk színre.

MINŐSÍTŐ VIZSGÁN A CSOPORT

Szeifner Ferencné beszámolója

Április 10-én az FMH-ban (Fővárosi Művelődési Ház), a Fővárosi Játékszín keretében csoportunk minősítő vizsgát tett Lebović „Az ezredik éjszaka” című művével. Itt dől el, melyik csoport nyeri el a jogot az országos minősítéshez, és kit utasítanak el. Mint kiderült, a tavalyi Országos Diáknapokon nyert aranyérem bennünket automatikusan feljogosít az országos versenyeken való meg-

jelenésre. Mégis nagyon hasznosnak éreztük, hogy elmentünk a vizsgára, mert alkalomunk volt bepillantani az amatőr mozgalom jelenlegi állásába; a bemutatókat követő értékelés során nagyon sok tanulságot levonhattunk a zsűri valóban tartalmas, igényes, elfogulatlan bírálatából.

Igen gyümölcsöző volt számunkra az a vita, amely a mi produkciónkat követte. (Akárcsak két éve, most is mi nyitottuk a vizsgát.) A vita elsősorban a darab eszmei mondanivalója, a témaválasztás érdekessége és veszélyei körül vált hevesse. A zsűri egyik tagja azt észrevételezte, hogy ez a tézisdrama sötét, pesszimista tételt hirdet: az abszolút jellegtelen, szürke kisember a csodával sem tud mit kezdeni, ha végre megadatik neki. Azon túl, hogy ez a gondolat így magában is megkérdőjelezhető, fiatal színjátszóink interpretálásában nem is jött le a nézőtérre. A másik zsűritag viszont úgy vélekedett, hogy kárpótltuk a nézőt egy másik, fiatalosabb és humánusabb igazság középpontba állításával: az apró örömek értékének felismertetésével.

Én mint rendező is elmondtam a szándékomat: a főhős nem a saját jelentéktelenségébe bukik bele, hanem abba az abszurd vállalkozásba, hogy olyan tettet keres, ami mindenkinek jó. Egy ember még csodával sem

Az ezredik éjszaka: Hep (Gugi Rita), Hap (Kmetz Éva)

Eurüdiké (Nikodém Gabriella)

Orpheusz a Madarak gyűrűjében
(Samodai György körül Somogi Csilla,
Kmetz Éva, Lukács Klára, Gugi Rita)

válthatja meg a világot – az iszonyú kockázat és felelősség felismerése bénítja meg végül is Hap cselekvőkészségét.

Kiemelték a maszk ötletességét, az előadók egyéni tehetségét, a darab atmoszféráját.

GARAI GÁBOR: ORPHEUSZ ÁTVÁLTOZÁSAI

(hangjáték pódiumváltozata)

Korunk egyik legnagyobb magyar költője, Garai Gábor az Orpheusz-mondát használja fel saját ars poeticájának megfogalmazására. Úgy érzi, ha Orpheusz el nem veszíti Eurüdikét, sohasem lesz belőle költő a szó mélyebb értelmében. A kielégült boldogság nem serkent alkotásra, mert nem ösztönöz keresésre, kutatásra, nem kényszerít rá, hogy harcba szálljunk a lehetetlennel, nem hajszol, űz végig a szenvedés, a bűn, a testi-ség poklán, nem teszi lehetővé, hogy a cél lázas hajszolása közben megismerjük az élet teljességét.

Orpheusz és Perszephoné (Samodai György és Pápai Erika)

Az előadáshoz Holbis Györgyi tagunk komponált dalokat, melyeket gitárkísérettel adtunk elő.

Garai Gábor, a szerző megnézte a darabot. Úgy érezte, kiaknáztuk a témában rejlő színpadi lehetőségeket, amelyekre ő nem is gondolt, hisz az Orpheuszt hangjátéknak szánta. Mint mondta, előadásunkat látva kedvet és bátorságot kapott a darab színpadi változatának megírásához, amit korábban elutasított, mert az anyagot nem érezte rá alkalmasnak. (Ez egy éven belül meg is történt – a gyulai várjátékok során, a tavi színpadon mutatták be a színdarabot.)

ORSZÁGOS MINŐSÍTŐ SZÍNJÁT SZÓ TALÁLKOZÓ BÉKÉSCSABÁN

Szeifner Ferencné írása

Csoportunk mint „kiváló” minősítésű együttes, meghívást nyert a békéscsabai országos minősítő fesztiválra. Garai Orpheuszával neveztünk be. A találkozóra 1976. október 30–31-én kerül sor.

A hatvanperces, eredetileg két részben tervezett, a csaknem teljes szereplőgárdát

foglalkoztató műsor nem volt kifejezetten versenydarab. Drámának túl lírai, lírának túl hosszú volt. Az itteni fellépésünk nem tartozik a csoport legeredményesebb produkciói közé. Mi voltunk aznap az első bemutatkozó csoport, és a nagyteremben még alig lézengett valaki – előadás közben pedig állandó volt a jövés-menés. A szereplők szinte elvesztek a túlméretezett színpadon. Bronz fokozatot értünk el – őszintén szólva nem is érdemeltünk jobbat.

A békéscsabai fesztiválnak – függetlenül attól, hogy számunkra nem hozott valami fényes sikert – megvolt az az előnye, hogy az együttes nevét ekkor már országos szinten jegyezték az amatőr mozgalomban.

SZINKRON A PANNÓNIA FILMSTÚDIÓBAN

Fodor Tamás rendező 1976 nyarán felkérte a csoportot a „100 nap a gyermekkor után” című szovjet ifjúsági film szinkronizálásában való közreműködésre. A több hetes munka nemcsak pénzkereseti lehetőséget, hanem izgalmas, újszerű közös élményt, valamint hasznos ismereteket is jelentett a csoport tagjainak.